

# KADIN HÜKÜMLÜLERDE AİLE DESTEĞİNİN SUÇ DAVRANIŞI İLE İLİŞKİSİ: PSİKOSOSYAL BİR DEĞERLENDİRME\*

## UNDERSTANDING THE ROLE OF FAMILY SUPPORT IN FEMALE INMATES' CRIMINAL BEHAVIOR: A PSYCHOSOCIAL PERSPECTIVE

Araştırma Makalesi  
Research Paper

Fatma Dilek ŞEKER\*\*

### Öz:

Bu çalışma, kadın hükümlülerin algıladıkları aile desteği ile suç davranışları arasındaki ilişkiyi psikososyal bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Suç davranışlarının oluşumunda bireysel, çevresel ve sosyal faktörlerin etkileşimi dikkate alınarak, özellikle aile desteğinin koruyucu bir unsur olarak ne ölçüde etkili olduğu değerlendirilmiştir. Araştırma, 2024 yılı içerisinde İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 191 kadın hükümlü ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılan çalışmada, veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FBNT) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) kullanılmıştır. SPSS 25 programı ile yapılan betimsel analizler, MANOVA, ANOVA ve korelasyon analizleri sonucunda; algılanan toplam destek puanı, suç tekrarı ( $r = -.178, p < .05$ ), hayat boyu madde kullanımı ( $r = -.148, p < .05$ ), sigara kullanımı ( $r = -.170, p < .05$ ) ve ailede suç öyküsü ( $r = -.190, p < .01$ ) ile negatif yönde anlamlı ilişkilidir. Ayrıca düşük aile desteği düzeyinin nikotin bağımlılığı ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır ( $F(4,157) = 3.850, p < .005$ ). Bulgular, kadın hükümlülerin topluma kazandırılması sürecinde aile bağlarının güçlendirilmesinin ve psikososyal destek mekanizmalarının geliştirilmesinin öneme işaret etmektedir. Ayrıca, ceza adalet sisteminde kadınlara özgü ihtiyaçların gözetildiği toplumsal cinsiyet duyarlı politikaların gerekliliği vurgulanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Aile, Kadın, Hükümlü, Suç, Sosyal Destek.

### Abstract:

This study aims to assess the impact of perceived family support on criminal behaviour among incarcerated women, using a psychosocial approach. Emphasizing the interplay of individual, environmental, and social factors in criminal behaviour, the research particularly explores the significance of family support in reducing vulnerability to criminal activity. Conducted in 2024 with a sample of 191 female inmates at İzmir Women's Closed Penal Institution, the study employed a descriptive and relational screening model. Data were collected through a Personal Information Form, the Fagerström Test for Nicotine Dependence (FTND) and the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS). Analyses were carried out using SPSS 25, including descriptive statistics, MANOVA, ANOVA, and correlation tests. Results revealed significant negative correlations between total perceived social support and recidivism ( $r = -.178, p < .05$ ), lifetime substance use ( $r = -.148, p < .05$ ), smoking ( $r = -.170, p < .05$ ), and family criminal history ( $r = -.190, p < .01$ ). Additionally, lower levels of family support were significantly associated with higher nicotine dependence ( $F(4,157) = 3.850, p < .005$ ). These results highlight the significance of reinforcing familial bonds and psychosocial support systems in the rehabilitation of female offenders and advocate for gender-sensitive approaches within the criminal justice system.

**Keywords:** Family, Female, Inmates, Crime, Social Support

\* Article Arrival Date: 14.06.2025

Article Acceptance Date: 22.09.2025

\*\* Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, İTBF, Psikoloji Bölümü, fatmadilekseker@trabzon.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8216-6482.

## GİRİŞ

*“Suçu işlediğimde değil, yalnız kaldığımda anladım eksikliğinizi...”*

*Keşke bir kez ‘yanındayız’ deseydiniz...*

*Belki de hiçbir kapı ardıma kapanmazdı...”*

*Hükümlü E.*

Kadınların suça yönelme nedenleri, yalnızca bireysel faktörlerle açıklanamayacak kadar çok katmanlı ve toplumsal dinamiklerle iç içedir. Kriminolojik yazın, kadın suçluluğundaki artışın yalnızca sayısal bir yükseliş olarak değil; toplumsal dönüşümler, aile yapısındaki değişiklikler, kadın rollerinin yeniden tanımlanması, şiddet olgularındaki artış ve medya etkisi gibi çok yönlü faktörler bağlamında değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir (Bloom ve ark., 2003; Orhan, 2023, s. 351). Toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi roller, duygusal ihmal, istismar, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi etkenler kadınların suç davranışlarına yönelmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Belknap, 2020, s. 48). Özellikle kadınların maruz kaldığı erken dönem travmalar ve kırılgan sosyal bağlar, suç davranışını tetikleyen çevresel stres faktörlerini artırmakta; bu durum, kadın suçluluğunu anlamak için aile ve sosyal destek sistemlerinin önemini gündeme getirmektedir. Türkiye Adalet İstatistikleri incelendiğinde, kadın hükümlülerin toplam hükümlü nüfusu içindeki oranının yaklaşık %3,5 ile %4 arasında sabit seyrettiği görülmektedir. Kadın hükümlü sayısında zamanla sayısal bir artış gözlemlense de bu artış genel tutuklu ve hükümlü nüfustaki artışla paralel bir eğilim gösterdiğinden, oransal olarak bir değişim meydana gelmemiştir. En güncel Adalet İstatistikleri 2020 yılında yayımlanmış olup yalnızca 2019 yılına ait verileri kapsamaktadır. Bu verilere göre, 2019 yılı itibarıyla Türkiye’de ceza infaz kurumlarında yaklaşık 11.000 kadın tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır (Tablo 1). Ceza ve Tevkifevleri (CTE) Genel Müdürlüğü’nün 2 Haziran 2025 tarihli istatistiklerine göre, Türkiye’de ceza infaz kurumlarında bulunan toplam sayı 416.927 olarak kaydedilmiştir. Bu sayının 18.554’ünü kadınlar oluşturmaktadır. (CTE, 2025). Son yıllarda ceza infaz kurumlarındaki kadın hükümlü sayısında mutlak anlamda dikkat çekici bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir, bu da kadınların suça sürüklenme nedenlerinin ve infaz sürecindeki ihtiyaçlarının daha derinlemesine incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Sosyal destek, bireyin yaşamında karşılaştığı stresli durumlarla baş edebilmesini kolaylaştıran ve psikolojik sağlamlığı artıran önemli bir koruyucu faktördür. Aile ise bu desteğin en temel ve etkili kaynağıdır. Kadın hükümlüler için aile desteği yalnızca duygusal bir ihtiyaç değil; aynı zamanda aidiyet hissi, güven duygusu ve geleceğe dair umutla yakından ilişkili bir sosyal unsur olarak öne çıkmaktadır (Covington, 2019, s. 112). Kadınlar genellikle suça sürüklenme süreçlerinde, özellikle de madde kullanımı, şiddet ve istismar gibi olayların ardından yeterli sosyal destek bulamadıklarında suçu bir çıkış noktası olarak görmektedirler (DeHart, 2020, s. 144).

Araştırmalar, aile desteği yoksunluğunun, kadınların suç davranışına yönelme olasılığını artırdığını ve suça katılım sürekliliğini beslediğini göstermektedir. Özellikle bakımveren ile

ilişkilerinde yaşanan kopmalar, annelik rolünün kaybı, ebeveyn desteğinin yetersizliği gibi etkenler, kadın hükümlülerde duygusal boşluk ve toplumsal bağ kopukluğunu derinleştirmektedir (van der Knaap, Alberda & Bogaerts, 2022, s. 6–7). Bununla birlikte, yüksek düzeyde algılanan aile desteği, ceza infaz kurumlarında bulunan kadınların kendilerini daha az yalnız hissetmelerine, umut duygularının artmasına ve suç tekrarı risklerinin azalmasına katkı sağlamaktadır (Jung, Spjeldnes & Yamatani, 2023, s. 30).

**Tablo 1: Kadın ve Erkek Hükümlülerin Sayısı**

|      | Toplam H/T Sayısı | Erkek H/T Sayısı | Kadın H/T Sayısı | Kadın Hükümlü ve Tutukluların Tüm Hükümlü ve Tutuklularda Oranı |
|------|-------------------|------------------|------------------|-----------------------------------------------------------------|
| 2011 | 128.253           | 123.648          | 4.605            | 3,59                                                            |
| 2012 | 136.638           | 131.732          | 4.906            | 3,59                                                            |
| 2013 | 144.098           | 138.906          | 5.192            | 3,6                                                             |
| 2014 | 158.690           | 152.902          | 5.788            | 3,65                                                            |
| 2015 | 177.262           | 153.902          | 6.508            | 3,67                                                            |
| 2016 | 200.727           | 192.354          | 8.373            | 4,17                                                            |
| 2017 | 232.340           | 222.444          | 9.896            | 4,26                                                            |
| 2018 | 264.842           | 254.426          | 10.416           | 3,93                                                            |
| 2019 | 291.546           | 280.114          | 11.432           | 3,92                                                            |
| 2020 | 266.831           | 256.231          | 10.600           | 4                                                               |
| 2021 | 297.860           | 286.183          | 11.677           | 3,9                                                             |
| 2022 | 341.294           | 327.224          | 14.070           | 4,1                                                             |
| 2023 | 291.911           | 279.760          | 12.151           | 4,2                                                             |

Türkiye’de kadın hükümlülere ilişkin bilimsel bilgi birikimi, özellikle sahaya dayalı gözlemsel veriler açısından hâlâ sınırlıdır. Mevcut çalışmaların çoğu betimleyici düzeyde kalmakta; aile ilişkilerinin suç davranışının ortaya çıkışı ve sürdürülmesindeki rolünü sistematik biçimde inceleyen psikososyal araştırmalar ise oldukça azdır. Bu durum hem güncel veri üretimini hem de kanıta dayalı sosyal politika ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesini güçleştirmektedir (Topçuoğlu, 2015, ss. 184–185; Küçükbükcü, 2022; Darcan, 2023; Doğan Karataş, 2025). Son yıllarda yapılan çalışmalar, kadın hükümlülerin toplumsal cinsiyet temelli risklere maruz kalmasının ve aile bağlarının zayıflamasının, suç davranışının oluşumunda ve yinelenmesinde belirleyici olabileceğini; bu nedenle saha bulgularına dayalı bütüncül yaklaşımların geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır (Küçükbükcü, 2022; Darcan, 2023; Doğan Karataş, 2025).

Bu doğrultuda, bu çalışma kadın hükümlülerin aileden algıladıkları sosyal destek düzeyini suç davranışlarıyla olan ilişkisi bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet duyarlılığı çerçevesinde kadın suçluluğuna etki eden sosyal, kültürel ve yapısal dinamiklere dikkat çekerek daha bütüncül bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de kadın hükümlülerde algılanan aile desteğinin suç davranışı ve nikotin bağımlılığı ile ilişkisini geniş bir örneklem üzerinden inceleyen

özgün bir araştırma niteliğindedir. Araştırmada aile desteği, suç tekrarı, madde kullanımı ve nikotin bağımlılığı değişkenleri birlikte ele alınarak kadın hükümlülerin psikososyal risk ve koruyucu faktörleri bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışma, ceza infaz kurumlarındaki rehabilitasyon süreçlerinde aile desteğinin güçlendirilmesine ve toplumsal cinsiyet duyarlı politika geliştirilmesine katkı sağlayabilecek önemli bulgular sunmaktadır. Bulgular aynı zamanda, ilerleyen araştırmalarda nitel verilerle desteklenebilecek karma desenli çalışmalar için güçlü bir temel oluşturmaktadır

Bu amaçla çalışmada şu araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- Aile desteği, kadın hükümlülerin suç davranışları üzerinde belirleyici bir faktör müdür?

Bu soru doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

- **H1:** Aileden algılanan sosyal destek düzeyi azaldıkça suç tekrarı olasılığı artmaktadır.

- **H2:** Ailede suç öyküsü bulunan kadın hükümlüler, aileden daha düşük sosyal destek algılamaktadır.

- **H3:** İlk kez suç işlemiş kadın hükümlüler, mükerrer suç işlemiş olanlara göre daha yüksek aile desteği algılamaktadır.

- **H4:** Kadın hükümlülerin nikotin bağımlılığı düzeyi arttıkça, özellikle aile ve özel destek alt boyutlarında algıladıkları sosyal destek düzeyi anlamlı şekilde azalmaktadır.

Bu kapsamda, nikotin bağımlılığı düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasındaki ilişki de analiz edilerek, bağımlılık davranışlarının sosyal destekle olan etkileşimi çok boyutlu biçimde ele alınmıştır.

## 1. YÖNTEM

Bu araştırma, kadın hükümlülerin aileden algıladıkları sosyal destek ile suç davranışı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmış betimsel ve ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışmadır. Bu kapsamda ilişkisel tarama modeli içindeki grup içi karşılaştırma deseni ve korelasyonel desen tercih edilmiştir. Etik kurul onayı (16.06.2024 tarih ve 2024-2/2.6 Karar No) alınmıştır. Katılımcılardan, araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair yazılı onam alınmıştır.

### 1.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemi, Temmuz–Aralık 2024 tarihleri arasında İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda bulunan ve basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 191 kadın hükümlü oluşturmaktadır. Katılımcıların araştırmaya dâhil edilme kriterleri; okuryazar olmak, 18 ile 65 yaş arasında olmak ve bilgilendirilmiş onam vererek gönüllü şekilde araştırmaya katılmayı kabul etmektir. Dışlama kriterleri ise şu şekilde belirlenmiştir: belirtilen yaş aralığı dışında olmak (18 yaş altı veya 65 yaş üstü), bilgilendirme veya görüşme sırasında madde etkisi altında ya da yoksunluk durumunda olmak, zihinsel engel nedeniyle değerlendirme sorularını anlayamayacak düzeyde olmak, ağır fiziksel hastalık

nedeniyle çalışma sürecine uyum sağlayamamak, bilişsel işlevleri ciddi düzeyde etkileyen bir bozukluğa sahip olmak ya da aktif psikotik bozukluk, ciddi depresyon, manik atak ya da intihar düşünceleri gibi aktif bir duyu durum bozukluğu tanısı almış olmak.

## 1.2. İşlem

Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü İyileştirme ve Topluma Kazandırma Daire Başkanlığı'ndan araştırma uygulama izni alınmasının ardından çalışma gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar tek aşamada gerçekleştirilmiştir. Yükümlüler ile yüz yüze görüşülerek ölçekler uygulanmıştır. Bir yükümlü ortalama 30 ile 50 dakika arasında çalışmayı tamamlamıştır.

## 1.3. Veri Toplama Araçları

### *Kişisel Bilgi Formu*

Araştırmada katılımcıların yaş, meslek, eğitim düzeyi, çalışma durumu, suç öyküsü gibi verilerinin elde edildiği sosyo-demografik sorular ile psikiyatrik öykü ve madde kullanımı ile ilgili özelliklerinin sorgulandığı klinik veri formu şeklinde iki bölümden oluşan bir Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

### *Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği*

Ölçek, Zimet ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilmiş, Türkiye uyarlaması ise Eker ve arkadaşları (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. 'Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır: Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Kişi Desteği. Aile desteği alt boyutu 3., 4., 8. ve 11. maddeleri; arkadaş desteği alt boyutu 6., 7., 9. ve 12. maddeleri; özel kişi desteği alt boyutu ise 1., 2., 5. ve 10. maddeleri kapsamaktadır.' Her bir alt boyutta alınabilecek puan aralığı 4 ile 28 arasında, ölçeğin toplam puanı ise 12 ile 84 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar, bireyin algıladığı sosyal destek düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir (Eker ve ark., 2001, s. 17). Bu çalışmada kullanılan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin orijinal çalışmalarındaki iç tutarlık katsayıları .85-.91 arasında değişmektedir (Zimet ve ark., 1988; Eker ve ark., 2001).

### *Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT)*

Sigara kullanımına ilişkin bağımlılık düzeyini ölçmek amacıyla en yaygın biçimde başvuru alan araçlardan biri Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT)'dir. Test, ilk olarak Karl O. Fagerström tarafından geliştirilmiş, sonrasında Heatherton ve arkadaşları tarafından güncellenmiştir. Türkiye'deki güvenilirlik ve geçerlik çalışması ise 2003 yılında Uysal ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Altı maddeden oluşan bu ölçme aracı, katılımcıların verdikleri yanıtlara göre 0 ile 10 arasında puanlanmakta ve bireylerin nikotin bağımlılık düzeyini belirlemektedir. Toplam puana göre bağımlılık düzeyi derecelendirilmektedir. Bu derecelendirme, kişinin bağımlılık düzeyini ortaya koymak ve uygun müdahale stratejilerinin planlanmasına rehberlik etmek

amacıyla kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi'nin iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) .66 olarak bulunmuştur. Ölçeğin orijinal çalışmalarındaki iç tutarlık katsayıları sırasıyla .61–.74 arasında değişmektedir (Fagerström, 1978).

#### 1.4. Veri Analizi

Veriler, SPSS Statistics 25 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Birden fazla bağımlı değişkenin aynı anda çeşitli faktörlerden nasıl etkilendiğini incelemek üzere Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Üç ve üzeri kategoriden oluşan bağımsız değişkenlerin grup ortalamaları arasındaki farklılıkları ölçmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İki kategorik değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için Ki-kare testi, sürekli değişkenler arasındaki doğrusal ilişkileri ortaya koymak üzere ise Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi  $p < .05$  olarak kabul edilmiştir.

## 2. BULGULAR

Çalışmaya katılan 191 kadın hükümlünün %30,3'ü ilkokul ve öncesi, %33,5'i ortaokul, %22,5'i lise ve %13,6'sı üniversite ve üzeri eğitim düzeyindedir. Katılımcıların %25,1'i evli, %64,4'ü bekar/boşanmıştır ve %66'sının çocuğu vardır. Katılımcıların %60,2'si anne ve babası ile büyüdüğünü, %7,9'u ise yurtda büyüdüğünü belirtmiştir (Tablo 2).

Kadın hükümlülerin suç öyküleri incelendiğinde %32,5'inin madde etkisinde suç işlediği, %19,9'unun alkol etkisinde suça karıştığı, %50,8'inin ailesinde suç öyküsü bulunduğu, %35,6'sının ailesinde denetimli serbestlik tedbiri bulunduğu, %40,5'inin mükerrer suç kaydının bulunduğu ve %55'inin ilk suç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

**Tablo 2:** Katılımcılar ile İlgili Sosyodemografik Veriler (n=200)

|                                | <b>Kadın Hükümlüler<br/>(N=191)<br/>Ort±SD</b> |             |
|--------------------------------|------------------------------------------------|-------------|
| <b>Yaş</b>                     | 31,63±8,53                                     |             |
|                                | <b>N</b>                                       | <b>%</b>    |
| <b>Eğitim</b>                  |                                                |             |
| Okuryazar                      | 27                                             | 14,1        |
| İlkokul                        | 31                                             | 16,2        |
| Ortaokul                       | 64                                             | <b>33,5</b> |
| Lise                           | 43                                             | 22,5        |
| Üniversite                     | 26                                             | 13,6        |
| <b>Toplam</b>                  | <b>191</b>                                     | <b>100</b>  |
| <b>Medeni Hal</b>              |                                                |             |
| Bekâr                          | 48                                             | 25,1        |
| Evli                           | 48                                             | 25,1        |
| Boşanmış                       | 95                                             | <b>49,8</b> |
| <b>Toplam</b>                  | <b>191</b>                                     | <b>100</b>  |
| <b>Çocuk Sahibi Olma</b>       |                                                |             |
| Evet                           | 126                                            | <b>66</b>   |
| Hayır                          | 65                                             | 34          |
| <b>Toplam</b>                  | <b>191</b>                                     | <b>100</b>  |
| <b>Çalışma Durumu</b>          |                                                |             |
| Çalışıyor                      | 117                                            | <b>61,3</b> |
| Çalışmıyor                     | 74                                             | 38,7        |
| <b>Toplam</b>                  | <b>191</b>                                     | <b>100</b>  |
| <b>Ailede Boşanma Öyküsü</b>   |                                                |             |
| Evet                           | 80                                             | 41,9        |
| Hayır                          | 111                                            | 58,1        |
| <b>Toplam</b>                  | <b>191</b>                                     | <b>100</b>  |
| <b>Psikolojik Tedavi Görme</b> |                                                |             |
| Evet                           | <b>92</b>                                      | 48,2        |
| Hayır                          | 99                                             | 51,8        |
| <b>Toplam</b>                  | <b>191</b>                                     | <b>100</b>  |

## 2.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Alt Ölçeklere Ait Bulgular

Kadın hükümlülere ilişkin betimsel istatistiklere göre alınan ölçek toplam puan ortalaması 37,65 ±20,68 olarak saptanmıştır (Tablo 3).

**Tablo 3:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Alt Ölçeklerden Alınan Puanlara Ait Betimsel İstatistikler (N=191)

| Ölçek       | Min | Max | Ortalama | Std. Sapma |
|-------------|-----|-----|----------|------------|
| Aile        | 4   | 28  | 10,64    | 8          |
| Arkadaş     | 4   | 28  | 13,87    | 8,83       |
| Özel Kişi   | 4   | 28  | 13,13    | 8,65       |
| Toplam Puan | 12  | 84  | 37,65    | 20,68      |

Çalışmada, kadın hükümlülerin daha önce suç işleyip işlemediklerine göre (ilk suç/mükerrer suç) algıladıkları sosyal destek düzeylerinde farklılığı belirlemek amacıyla MANOVA uygulanmıştır. Analiz sonucunda, suç geçmişine göre aile, arkadaş ve özel kişi destek puanlarının birlikte değerlendirildiği genel modelde anlamlı bir fark elde edilmemiştir, Wilks' Lambda = .972,  $F(3, 187) = 1.799$ ,  $p = .149$ . Bununla birlikte, tek değişkenli varyans analizleri (univariate ANOVA) gruplar arasında bazı alt boyutlarda farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre: Toplam sosyal destek puanı, daha önce suç işleyen bireylerde anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ( $F(1, 189) = 4.219$ ,  $p = .041$ ). Arkadaş desteği alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $F(1, 189) = 5.223$ ,  $p = .023$ ). Öte yandan, aile desteği ( $F(1, 189) = 1.795$ ,  $p = .182$ ) ve özel kişi desteği ( $F(1, 189) = 1.758$ ,  $p = .187$ ) alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çalışmada, kadın hükümlülerin algıladıkları toplam sosyal destek düzeyleri ile suç, madde kullanımı ve aile yapısına ilişkin değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir (Tablo 4). Elde edilen bulgular, sosyal destek ile risk davranışları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymuştur. Algılanan toplam sosyal destek puanı, suç tekrarı ( $r = -.178$ ,  $p < .05$ ), hayat boyu madde kullanımı ( $r = -.148$ ,  $p < .05$ ), sigara kullanımı ( $r = -.170$ ,  $p < .05$ ) ve ailede suç öyküsü ( $r = -.190$ ,  $p < .01$ ) ile negatif yönde anlamlı ilişkilidir. Bu sonuç, sosyal destek düzeyi arttıkça bu tür riskli davranışların azaldığını göstermektedir. Alt boyutlar bazında incelendiğinde, aile desteği alt boyutu suç tekrarı ( $r = -.154$ ,  $p < .05$ ), hayat boyu madde kullanımı ( $r = -.165$ ,  $p < .05$ ), sigara kullanımı ( $r = -.177$ ,  $p < .05$ ) ve ailede suç öyküsü ( $r = -.253$ ,  $p < .01$ ) ile negatif yönde anlamlı ilişkilidir. Ayrıca, ailede boşanma öyküsü ile aile desteği arasında da negatif bir ilişki ( $r = -.225$ ,  $p < .01$ ) bulunmuştur. Arkadaş ve özel kişi desteği alt boyutları ise benzer şekilde suç tekrarı, madde kullanımı gibi değişkenlerle zayıf düzeyde negatif ilişkilidir ancak bu boyutların algılanan toplam destekle yüksek düzeyde pozitif korelasyon gösterdiği (arkadaş desteği:  $r = .842$ ; özel kişi desteği:  $r = .843$ ;  $p < .01$ ) görülmüştür.

**Tablo 4:** Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Farklı Değişkenler Arasındaki Korelasyon

|                                                    | 1       | 2     | 3       | 4      | 5      | 6      | 7      | 8      | 9      | 10     | 11 |
|----------------------------------------------------|---------|-------|---------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|----|
| Ailede Boşanma Öyküsü                              | 1       |       |         |        |        |        |        |        |        |        |    |
| Psikolojik Tedavi Öyküsü                           | ,074    | 1     |         |        |        |        |        |        |        |        |    |
| Hayat Boyu Madde Kullanım                          | ,227**  | ,024  | 1       |        |        |        |        |        |        |        |    |
| Sigara Kullanım Durumu                             | ,114    | ,043  | ,347**  | 1      |        |        |        |        |        |        |    |
| Suç Tekrarı                                        | ,000    | -,114 | ,148*   | ,163*  | 1      |        |        |        |        |        |    |
| Ailede Denetimli Serbestlik Tedbiri Bulunma Durumu | ,189**  | ,115  | ,054    | ,103   | ,074   | 1      |        |        |        |        |    |
| Ailede Suç Öyküsü                                  | ,114    | ,027  | ,126    | ,145*  | ,154*  | ,579** | 1      |        |        |        |    |
| Algılanan Toplam Destek                            | -,097   | -,097 | -,190** | -,033  | -,148* | -,170* | -,178* | 1      |        |        |    |
| Aile                                               | -,225** | -,068 | -,253** | -,165* | -,097  | -,177* | -,154* | ,743** | 1      |        |    |
| Arkadaş                                            | -,015   | -,084 | -,179*  | -,022  | -,164* | -,129  | -,122  | ,842** | ,416** | 1      |    |
| Özel Kişi                                          | -,008   | -,084 | -,038   | ,097   | -,096  | -,112  | -,158* | ,843** | ,427** | ,606** | 1  |

\*\*p<0.01 \*p< 0.05

## 2.2. Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testine Ait Bulgular

Katılımcıların Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testinden elde ettikleri toplam puanlar 0 ile 10 arasında değişmekte olup; ortalaması  $5,43 \pm 2,63$ 'tür. Katılımcıların Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testinden aldıkları puanlara göre sınıflamaları incelendiğinde; %15,4'ü ( $n=25$ ) çok hafif bağımlı, %21,6'sı ( $n=35$ ) hafif bağımlı, %12,3'ü ( $n=20$ ) orta derece bağımlı, %26,5'i ( $n=43$ ) ileri derece bağımlı, %24,1'i ( $n=39$ ) çok ileri derece bağımlı olduğu görülmüştür (Tablo 5).

**Tablo 5: Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi Puanlarının Dağılımı**

|                                            |                             |                  |
|--------------------------------------------|-----------------------------|------------------|
|                                            | <b>Ort±Ss</b>               | <b>5,43±2,63</b> |
|                                            | <i>Medyan (Min-Maks)</i>    | 6 (0-10)         |
| <b>Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi</b> | <b>Çok hafif bağımlılık</b> | 25 (15,4)        |
|                                            | <b>Hafif bağımlılık</b>     | 35 (21,6)        |
|                                            | <b>Orta bağımlılık</b>      | 20 (12,3)        |
|                                            | <b>İleri bağımlılık</b>     | 43 (26,5)        |
|                                            | <b>Çok ileri bağımlılık</b> | 39 (24,1)        |
|                                            | <b>Toplam</b>               | <b>162 (100)</b> |

Araştırmada, kadın hükümlülerin nikotin bağımlılık düzeylerine (Fagerström kategorileri) göre algıladıkları sosyal destek düzeylerinin farklılaşma durumlarını incelemek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Çok değişkenli test sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ( $F(4, 157) = 4.544$ ,  $p = .002$ ). Bu bulgu, nikotin bağımlılık düzeyine göre sosyal destek alt boyutlarında genel bir fark olduğunu göstermektedir. Bağımlı değişkenlere tek tek uygulanan varyans analizleri (ANOVA) sonuçlarına göre: Toplam algılanan sosyal destek puanı bakımından Fagerström kategorileri arasında anlamlı fark bulunmuştur ( $F(4,157) = 3.936$ ,  $p = .004$ ). Aile desteği alt boyutunda da anlamlı farklılık saptanmıştır ( $F(4,157) = 3.850$ ,  $p = .005$ ). Özel kişi desteği puanları bakımından farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ( $F(4,157) = 2.789$ ,  $p = .028$ ). Buna karşılık, arkadaş desteği alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ( $F(4,157) = 1.717$ ,  $p = .149$ ).

## TARTIŞMA

Bu çalışmanın bulguları, kadın hükümlülerde aileden algılanan sosyal destek düzeyinin suç davranışıyla anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, aile desteğinin bireyin psikolojik dayanıklılığını artırarak suçtan uzak durmasında önemli bir koruyucu rol oynadığını ortaya koyan önceki araştırmalarla tutarlıdır (Pamungkas ve ark., 2023; Gürsoy & Yıldız, 2023). Özellikle kadın bireylerde aile desteği eksikliğinin sosyal dışlanma, güvensizlik ve çaresizlik gibi duyguları artırarak suç davranışına yönelimi kolaylaştırdığı bilinmektedir (Abarno ve ark.,2022, s. 42). Aile desteği sadece maddi değil, aynı zamanda bireyin kendini ait hissetmesini sağlayan ve yeniden topluma entegrasyon aracıdır. Suçtan pişmanlık duyma ve gelecekte suç işleme niyeti arasındaki ilişki açısından da aile desteği koruyucu bir rol üstlenmektedir. (Ang ve ark.,2024, s.155).

Çalışmada elde edilen betimsel bulgular, kadın hükümlülerin genel olarak düşük düzeyde sosyal destek algısına sahip olduklarını göstermektedir. ÇBASDÖ toplam puan ortalaması (Ort. = 37,65) orta-düşük bir destek düzeyine işaret etmekte olup, özellikle aile desteği alt boyutunun (Ort. = 10,64) en düşük düzeyde olması, bu bireylerin aile ilişkilerinde ciddi kopukluklar yaşadığını göstermektedir. Oysa aile desteği, cezaevinde bulunan bireylerin rehabilitasyon sürecinde duygusal iyilik halini destekleyen temel bir unsurdur (Houck et al., 2020; Bales & Mears, 2008).

Arkadaş desteği alt boyutu en yüksek ortalamaya sahip olsa da (Ort. = 13,87), bu destek türünün niteliği ve sürekliliği aile desteği kadar güçlü yapısal temellere dayanmamakta; bu nedenle bireyin uzun vadeli uyum sürecinde sınırlı etki göstermektedir (Staton-Tindall et al., 2015). Özel kişi desteği (Ort. = 13,13) ise daha çok romantik ya da duygusal bağlara dayalı olup, aile desteği eksikliğinde telafi edici bir rol üstlenebilir (Taylor et al., 2004).

Araştırmada aynı zamanda kadın hükümlülerin nikotin bağımlılığı düzeyine göre sosyal destek algılarındaki farklılıklar da incelenmiştir. MANOVA sonuçlarına göre, özellikle aile ve özel kişi desteği alt boyutlarında anlamlı farklılıklar saptanmış; yüksek nikotin bağımlılığı düzeyine sahip bireylerin daha düşük düzeyde sosyal destek algıladığı görülmüştür. Bu bulgu, sosyal izolasyonun bağımlılık davranışlarını pekiştiren bir risk faktörü olduğunu göstermektedir. Öte yandan, arkadaş desteği alt boyutunda anlamlı fark bulunmaması, bu desteğin bağımlılık düzeyleriyle doğrudan ilişkili olmayabileceğini düşündürmektedir.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, kadın hükümlülerde sosyal destek – özellikle aile desteği – hem suç tekrarını hem de bağımlılık davranışlarını azaltıcı yönde işlev gören kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Ailede suç öyküsü bulunan bireylerin sosyal destek düzeylerinin daha düşük olması da suça eğilimli aile yapılarının yeterince destekleyici olamadığını ve bireyin baş etme becerilerinin zayıflamasına yol açtığını göstermektedir (Farrington ve ark., 2001). Bu bağlamda, sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi hem bireysel rehabilitasyon hem de toplumsal yeniden entegrasyon açısından önemli bir ihtiyaçtır.

## SONUÇ

Bu araştırma, kadın hükümlülerde aileden algılanan sosyal desteğin suç davranışı ve nikotin bağımlılığı düzeyiyle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Aile desteği düzeyi arttıkça suç tekrarına ve bağımlılığa yönelik eğilimin azaldığı; buna karşılık düşük sosyal destek düzeyinin hem suç işleme riskini hem de bağımlılık davranışlarını artırabileceği belirlenmiştir. Kadın hükümlülerin sosyal destek sistemlerinin zayıf olması, cezaevi sonrası uyum süreçlerini ve topluma yeniden kazandırılmalarını zorlaştıran temel bir risk alanı olarak öne çıkmaktadır.

### Öneriler

1. Ceza infaz kurumlarında aile içi ilişkileri güçlendirmeye yönelik psikoeğitim ve aile katılım programları uygulanmalıdır.

2. Aile desteği eksikliği yaşayan kadın hükümlülere yönelik bireysel sosyal hizmet desteği sunulmalı ve destek mekanizmaları çeşitlendirilmelidir.

3. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, kadın hükümlülerin sosyal destek düzeylerini etkileyen faktörler, kültürel bağlam, çocukluk çağı travmaları, toplumsal cinsiyet rolleri ve aile dinamikleri gibi çok yönlü değişkenlerle birlikte ele alınmalıdır.

4. Gelecekte, kadın hükümlülere yönelik sosyal destek, suç ve bağımlılık ilişkilerini inceleyen uzunlamasına ve karşılaştırmalı araştırmalarla mevcut bulgular desteklenmelidir.

#### ***Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı***

Makalenin yayın süreçlerinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi'nin "Etik Kurallara Uygunluk" başlığı altında belirtilen esaslara uygun olarak hareket edilmiştir. Çalışmanın araştırma kısmında etik kurul izni alınmıştır.

#### ***Araştırmacıların Katkı Beyanı***

Tek yazarlı ele alınan makale yazar tarafından üretilmiştir.

#### ***Çıkar Çatışması Beyanı***

Makalede yazar tarafından beyan edilmiş herhangi bir olası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

## KAYNAKÇA

- Abarno, C.N., De Leon, A., Sharp, A.G., Moore, K. and Boothroyd, R. (2022), The Impact of Traumatic Stress, Social Support, and Substance Problems on Graduation Among Female Offenders in a Prescription Drug Court Program. *Journal Of Traumatic Stress*, 35: 42-54. <https://doi.org/10.1002/jts.22672>
- Ang, S. Y. A., & Mat Saat, G. A. (2024). Sociological factors of women criminality: A systematic review. *Geografia: Malaysian Journal of Society and Space*, 20(3), 155–170. <https://doi.org/10.17576/geo-2024-2003-10>
- Bales, W. D., & Mears, D. P. (2008). Inmate social ties and the transition to society: Does visitation reduce recidivism? *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(3), 287–321. <https://doi.org/10.1177/0022427808317574>
- Belknap, J. (2020). *The Invisible Woman: Gender, Crime, and Justice* (5th ed.). Cengage Learning.
- Bloom, B. E., & Covington, S. (2008). Addressing The Mental Health Needs of Women Offenders. *Women's Mental Health Issues Across The Criminal Justice System*, 160-176.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2025, Haziran 2). *Ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin kurum statülerine ve cinsiyetlerine göre dağılımları* [Veri tablosu]. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/22>
- Covington, S. S. (2019). *Women and Addiction: A Trauma-Informed Approach*. Center for Gender & Justice.
- Darcın, E. (2023). Kadın mahkûmların cezaevinden çıktıktan sonra karşılaştıkları toplumsal ve ailevi güçlükler [Rapor]. Sosyal Politika Çalışmaları Dairesi Başkanlığı. <https://spcd.aile.gov.tr/media/sqjkn0qq/4.pdf>
- DeHart, D. (2020). Pathways to crime among justice-involved women: Emerging themes and issues. *Feminist Criminology*, 15(2), 139–160. <https://doi.org/10.1177/1557085119851416>
- Doğan Karataş, K. (2025). Experiences of families affected by imprisonment in Turkey: Social support and gendered dynamics. *International Journal of Prisoner Health*, 21(1), 55–72. <https://doi.org/10.1080/17496535.2024.2430986>
- Eker D, Arkar H, YALDIZ H. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikiyatr Derg.* 2001;12(1):17–25.
- Fagerstrom KO. Measuring Degree of Physical Dependence to Tobacco Smoking With Reference to Individualization of Treatment. *Addictive Behaviors* 1978; 3:235- 241
- Farrington, D. P., Coid, J. W., & Murray, J. (2001). Family factors in the intergenerational transmission of offending. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 11(2), 109–117. <https://doi.org/10.1002/cbm.370>
- Gürsoy, N., & Yıldız, E. (2023). Kadın suçluların yaşam öykülerinde aile ilişkilerinin rolü: Nitel bir analiz. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(2), 110–125.

- Houck, K. D., Book, E., & Radatz, D. L. (2020). The role of social support and social bonds in female offenders' post-release success. *Women & Criminal Justice*, 30(3), 191–209. <https://doi.org/10.1080/08974454.2019.1646192>
- Jung, H., Spjeldnes, S., & Yamatani, H. (2023). Family support and recidivism among incarcerated women: A longitudinal analysis. *Journal of Offender Rehabilitation*, 62(1), 21–39. <https://doi.org/10.1080/10509674.2022.2106820>
- Küçükbükücü, R. A. (2022). Kadın hükümlülerin yaşam öykülerinde toplumsal cinsiyet örüntüleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 847–868. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1248027>
- Orhan, G. (2023). Suçun Faili Olarak Kadın. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, <https://doi.org/10.59445/ijephss.1342029>
- Pamungkas, A. Y. F., Budi, Y. S., Seftianingtyas, W. N., Salanti, P., Devi, T. E. R., Muninggar, M., Hakiki, M., Amin, M. A., Rahmawati, A. N., Handayani, P. A., & Rudiyanto, R. (2023). Family support and coping strategies among female inmates: a cross-sectional study in penitentiaries. *Healthcare in Low-Resource Settings*, 12(1). <https://doi.org/10.4081/hls.2023.11736>
- Staton-Tindall, M., Harp, K. L. H., Minieri, A., Oser, C. B., Webster, J. M., & Leukefeld, C. G. (2015). An exploratory study of mental health and HIV risk behavior among drug-involved female offenders. *Substance Use & Misuse*, 50(5), 653–663. <https://doi.org/10.3109/10826084.2014.999358>
- Taylor, S. E., Sherman, D. K., Kim, H. S., Jarcho, J., Takagi, K., & Dunagan, M. S. (2004). Culture and social support: Who seeks it and why? *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 354–362. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.3.354>
- Topçuoğlu, T., (2015). Türkiye’de Suçluluğa ve İnfaz Politikalarına İlişkin Veri İhtiyacı. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 3(1), ss. 167–190.
- Van der Knaap, L. M., Alberda, D. L., & Bogaerts, S. (2022). The role of family relationships in female criminal behavior: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 66, 101798. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2022.101798>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30–41.